

Pasidalinta onkologinių pacientų priežiūros žiniomis ir praktine patirtimi

Nijolė Zadoreckaitė

Nacionalinis vėžio institutas

Nacionalinis vėžio institutas (toliau – NVI), Lietuvos onkologų draugija, Lietuvos operacinės slaugytojų draugija, tęsdami konferencijų ciklą onkologijos temomis, š. m. lapkričio 12 d. sukviėtė šalies slaugos specialistus į respublikinę mokslinę-praktinę konferenciją „Paciento gyvenimo kokybės pokyčiai sergant onkologine liga“.

Konferencijos dalyvius pasveikino Nacionalinio vėžio instituto direktoriaus pavaduotoja mokslui ir plėtrai, laikinai einanti direktoriaus pareigas, prof. dr. (HP) Sonata Jarmalaitė. Profesorė pasidžiaugė, kad įstaigos gydytojai ir slaugytojai, siekdami gerinti onkologinių pacientų gyvenimo kokybę, dalijasi žiniomis ir praktine patirtimi su kolegomis iš visos Lietuvos.

Konferencijoje dalyvavo 120 slaugos specialistų iš skirtingų medicinos įstaigų. Didžiąją dalį dalyvių sudarė NVI ir Vilniaus miesto sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojai (daugiau nei pusė dalyvių), taip pat konferencijoje dalyvavo Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio, Ukmergės, Alytaus, Trakų, Kaišiadorių, Varėnos sveikatos priežiūros įstaigų slaugytojai, kolegos iš Lietuvos sveikatos mokslų universiteto, Vilniaus kolegijos, Sveikatos priežiūros ir farmacijos specialistų kompetencijų centro.

Kovodami dėl savo sveikatos ir gyvybės, vėžiu sergantys pacientai susiduria su daugybe problemų. Dėl ilgo ir sunkaus gydymo onkologiniai pacientai rizikuoja pasitraukti iš darbo rinkos ir socialinio gyvenimo. Dėl šių priežasčių onkologine liga sergantys pacientai susiduria su įvairiomis problemomis: gali suprastėti finansinė paciento padėtis, išauga pavojus patirti socialinę atskirtį, mažėja žmogaus savivertė.

Ilgą laiką vyravo požiūris, kad reikia išgydyti vėžį, o visa kita – nesvarbu. NVI gydytoja veido ir žandikaulių chirurgė Otilija Kutanovaitė kalbėjo, kad gydant galvos ir kaklo srities vėžį, naviko šalinimo operacija gana stipriai sužaloja pacientą ir priverčia jį labiau izoliuotis. Pavyzdžiui, pašalinus burnos ar odos vėžį, susidaro gana nemažų veido ar burnos defektų, jie iš esmės sužaloja žmogų. Burnos vėžio operacijos pasekmės – prarasta kalbos funkcija, negalėjimas valgyti ar net nuryti seilių. Tokie pacientai slepiasi, retai eina į viešas vietas, nelabai bendrauja, kad po operacijos likę defektai kuo mažiau būtų matomi. Juk operuojant naviką išpjaunama ir nemažai aplinkinių sveikų audinių, kad vėžio nebeliktų. Vėžio jie nebeturi, bet neturi ir sugrąžintos socialinės funkcijos. Šiuolaikinėje praktikoje vienas svarbiausių gydymo rezultatų – gyvenimo kokybė. Dabar operuojamas stipriai pažengęs vėžys, įvaldytomis įvairiomis rekonstrukcinėmis technikomis atkuriami pašalinti organai bei jų funkcijos, kitaip tariant – išsaugoma žmogaus gyvenimo kokybė, gyvybinės funkcijos – kvėpavimas, rijimas, kalbėjimas, estetinė išvaizda, socialinis gyvenimas. Siekiama, kad žmonės galėtų kuo anksčiau vėl pradėti funkcionuoti visuomenėje ir savarankiškai gyventi.

Gydytojas onkologas chemoterapeutas Leonid Gatijatullin konferencijos dalyvius supažindino su šiuo metu pacientams taikomos chemoterapijos galimybėmis ir chemopreparatų įvairove, galimomis gydymo komplikacijomis. Akcentuodamas onkologinių pacientų gyvenimo kokybę, gydytojas pristatė, kokius chemoterapijos šalutinius poveikius galima numatyti iš karto skiriant gydymą ir kaip valdyti vėliau atsirandančias galimas komplikacijas.

Viena iš dažnai tarp slaugytojų diskutuojamų temų yra porto kateteriai, jų taikymo galimybė. Bendrosios praktikos slaugytoja Ramunė Žukauskienė supažindino su porto kateteriais, jų privalumais, taikant priešvėžinį medikamentinį gydymą. Ši tema sulaukė didelio susidomėjimo ir diskusijų apie praktinį porto kateterių naudojimą ir jų priežiūrą.



Nacionalinio vėžio instituto, Lietuvos onkologų draugijos ir Lietuvos operacinės slaugytojų draugijos surengtos konferencijos akimirkos

Gydytojas akušeris ginekologas dr. Kastytis Žilinskas savo pranešimu gvildeno jautrią temą. Nemažai daliai onkologine liga sergančių jaunų pacienčių rūpinimas klausimas – vaisingumo išsaugojimas chemoterapijos metu. Gydytojas pristatė, kokių pasiekimų šiuo metu šioje srityje yra pasaulyje, taip pat pasidalijo patirtimi, kokias vaisingumo išsaugojimo galimybes gali pasiūlyti NVI specialistų komanda, kaip valstybė numato ateityje padėti pacientėms.

Pagal sergamumą įvairiomis onkologinėmis ligomis Lietuva vis dar lenkia Europos Sąjungos vidurkius. Tai pasakytina apie šlapimo pūslės, inkstų, gimdos kaklelio, viršutinių šlapimo takų, kiaušidžių, prostatos ir

gaubtinės žarnos vėžius. Pasitelkdami naujas technologijas, medikai siekia pagerinti gydymo efektyvumą, taip pat ir bendrą pacientų gyvenimo kokybę.

Gydant onkologines ligas vis dažniau taikomos minimaliai invazinės procedūros. Atvirosios operacijos pacientą daug ilgesniam laikui eliminuoja iš normalaus gyvenimo: ilgiau trunka pooperacinis gydymas, susiduriama su didesniu komplikacijų pavojumi, žmogus ilgiau nedalyvauja darbo rinkoje ir socialiniame gyvenime. Gydytojas radiologas dr. Mantas Trakymas pasakojo, jog pasitelkiant modernias technologijas vietoje atviro pjūvio chirurginių operacijų metu vis dažniau taikomos minimaliai invazinės procedūros. NVI minimaliai invazinės procedūros – abliacijos įvairiais energijos šaltiniais – taikomos gydant daugelio lokalizacijų navikus, dažniausiai kepenų, inkstų, plaučių. Procedūroms atlikti naudojama abliacija mikrobangomis, radiodažnuminė abliacija, šaltis, elektra (elektroporacija). Sukaupia daugiau nei 20 metų patirtis. Tumoro abliacija – saugiausias ir perspektyvus piktybinių auglių gydymo būdas be chirurginės operacijos. Jis ypač tinka pacientams, turintiems kitų sunkių ligų, kuomet įprastas operacinis gydymas yra labai rizikingas ar kai vienas inkstas jau yra pašalintas. Svarbu, kad gydant piktybinius navikus minimaliai invazinį metodą – abliaciją – galima kartoti. Ir dar vienas svarbus momentas – kuo mažesnis navikas, tuo labiau tikėtina sėkminga abliacija.

Gyvenant beveik dvejus metus pandemijos sąlygomis nėra nė dienos, jog apie ją negalvotume ir nekalbėtume. Imunologas dr. Marius Strioga savo pranešimo metu atsakė į dažniausiai užduodamus klausimus apie COVID-19 vakciną ir onkologine liga sergančių pacientų vakcinaciją. Po informatyvių ir mokslškai pagrįstų atsakymų imunologas paneigė visuomenėje sklindančius mitus apie infekciją ir vakcinaciją nuo jos.

Gydytoja onkologė radioterapeutė Šarūnė Liukpetrytė-Kuosienė pasakojo apie spindulinės terapijos ypatumus. Gydant krūties vėžį, dažnai vienas iš kompleksinio gydymo metodų yra spindulinė terapija ir pacientai, pirmą kartą su ja susidūrę, nuogaustauja, jog šio gydymo metu bus radioaktyvūs ir negalės visavertiškai gyventi. Gydytoja įvardijo, kokie yra dažniausi pacienčių užduodami klausimai, kokie galimi šalutiniai reiškiniai spindulinės terapijos metu ir kaip galima pacientei padėti, kad kuo mažiau nukentėtų gyvenimo kokybė aktyvaus gydymo metu.

Besikeičianti visuomenė formuoja naują požiūrį į sunkiai sergantį žmogų. Pacientams, sergantiems išplitusia onkologine liga, gydomoji medicina ne visada gali padėti, todėl tampa ypač aktualu kuo ilgiau užtikrinti jiems kiek įmanoma visavertiškesnę gyvenimo kokybę. Dažnai nuolatinis onkologinę ligą lydintis simptomas – skausmas – vienas pagrindinių ir labiausiai baimę keliančių vėžio simptomų. Skausmas blogina ligonių gyvenimo kokybę, sunkina pagrindinės ligos įvertinimą ir gydymą. Vėžio sukeltas skausmas gali būti nuolatinis (bazinis) ir proveržio. Skausmo gydymo galimybes ir problemas apžvelgė NVI Priėmimo-skubiosios pagalbos skyriaus vedėja, paliatyviosios terapijos gydytoja Janina Buterlevičiūtė.

Išgirdę vėžio diagnozę, pacientai imasi keisti savo mitybą: nevartoti cukraus, pieno produktų, vengti miltų, košių, bulvių, atsisakyti mėsos – yra daug kraštutinių, į kuriuos puola sveika mityba susirūpinę žmonės. NVI gydytoja dietologė dr. Lilija Jasevičienė pastebėjo, kad tinkamas maitinimasis dažnai suvokiamas kaip tam tikrų produktų atsisakymas. Susirgus onkologine liga, neretai stengiamasi iš valgiaraščio išbraukti produktus, turinčius angliavandenių. Dėl tokios dietos pradeda kristi svoris. Esant mažam svoriui blogiau toleruojamas gydymas, pablogėja gyvenimo kokybė, žmogaus savijauta, silpnėja imuninė sistema.

Sergančiųjų mitybos poreikiai labai priklauso nuo onkologinės ligos gydymo būdo, pavyzdžiui, taikant chemoterapiją pacientas gali kelias dienas jaustis prasčiau, todėl tuo metu reikėtų dažniau valgyti, vartoti tam tikrus maisto papildus. Po kelių dienų pagerėjus savijautai žmogus gali iki kito chemoterapijos ciklo valgyti taip kaip įpratęs. Mitybos ypatybės taip pat priklauso nuo to, kokių nepageidaujamų reiškinų sukelia onkologinis gydymas. Tai gali būti apetito praradimas, pykinimas, sumažėjęs svoris, lėtinis nuovargis, silpnumas, burnos gleivinės pažeidimai, pasunkėjęs rijimas, pakitę skonio pojūčiai, vidurių užkietėjimas ar viduriavimas. Tokiu atveju

mityba turi būti pritaikyta, net nedidelis maisto kiekis gali padėti atgauti jėgas ir geresnę savijautą. Tinkamai pasirinkdamas maistą pacientas gali sau padėti.

Kuo ilgiau išlaikyti tinkamą svorį ypač svarbu sergant onkologine liga. Svarbu valgyti įvairų, turintį vitaminų ir mineralų maistą. Paciento imunitetas bus stiprus tik tada, jeigu nekris kūno svoris. Kad nemažėtų svoris, gydytoja pataria ligoniams valgyti kur kas dažniau nei iki ligos pradžios, rinktis kaloringesnius maisto produktus, taip pat tuos, kurie turi daugiau baltymų.

NVI gydytojų ir slaugytojų ilgametė praktinė patirtis onkologijoje ir siekis ją skleisti, dalytis ja labai svarbūs edukuojant slaugos specialistus. Vertinant šios konferencijos dalyvių aktyvumą, entuziazmą, klausimų gausą, visų pirma galima būtų išvelgti slaugos specialistų poreikį tobulėti, gilinti savo žinias bei gerinti turimus įgūdžius. Aktyvumas rodo slaugytojų atsakomybę, suinteresuotumą savo profesinių kompetencijų gerinimu bei savo darbo sudėtingumo suvokimą. Taip pat toks susidomėjimas galėtų reikšti, kad onkologijos tema yra itin aktuali ir praktine prasme labai reikšminga kiekvieno slaugytojo darbe. Juk konferencijos metu gaunama ne tik teorinių žinių, bet ir daug praktinių patarimų. Konferencijos dalyvių susidomėjimas ir entuziazmas jau įkvėpė organizatorius naujiems renginiams, dėlėjosi ir būsimų pranešimų temos. Tad ne atsisveikiname, o tariame – iki kito susitikimo!